

ZULFIYA – O‘ZBEK XALQNING ISTE‘DODLI SHOIRA QIZI

Toshkent tibbiyot akademiyasi

akusherlik va ginekologiya yo‘nalishi

1-kurs magistri Qarshiyeva Shohista Musurmon qizi

Ilmiy rahbar: dosent Mo‘minova Ziyoda Abrarovna

Annototsiya

Ushbu maqola shoira Zulfiya hayot yo‘li, ijodining ba‘zi bir ahamiyatli qirralari, shoirlar, yozuvchilar tomonidan unga berilgan turli ta‘riflar yoritilgan. Shoira Zulfiya she‘rlarining mavzu ko‘lami, obrazlar olami tahlil qilinadi. Shuningdek, shoira Zulfiyaning poetik timsol yaratish mahorati, she‘rlari tahlil orqali yorqinlashtiriladi. Zulfiya she‘rlarining tahlili shuni ko‘rsatadiki, she‘rlarining ruhi v ohangini, mazmuni va yo‘nalishini, maqsad g‘oya va ideallarini umuminsoniy fikr va tuyg‘ular belgilaydi.

Kalit so‘zlar: shoira, she‘r, adabiyot, tabiat, ijod, xotiralar.

Annotation

This article describes the life path of the poetess Zulfiya, some important aspects of her work, various definitions given to her by poets and writers. The scope of themes and the world of images of poetess Zulfia's poems are analyzed. Also, the poetess Zulfia's ability to create a poetic image and poems will be highlighted through analysis. The analysis of Zulfiya's poems shows that the spirit and tone, content and direction, goals, ideas and ideals of his poems are determined by universal thoughts and feelings.

Key words: poetess, poetry, literature, nature, creativity, memories.

Toshkentning O‘qchi mahallasida degrez oilasida tug‘ilgan Zulfiya otasidan mehnatga qanday musosabatda bo‘lish kerakligini o‘rgangan bo‘lsa, tabiat, gullar, she‘riyatni sevuvchi onasidan Navoiy, Bedil, Fuzuliy she‘rlarini eshitgan. O‘zida she‘r yozish qobiliyatini kashf etgan Zulfiya bu sevimli mashg‘ulotidan kimdir

boxabar bo‘lib qolib uning ustidan kulishlaridan qo‘rqardi. Zulfiya o‘z xotiralarda she‘r yozganligini quyidagicha yodga oladi: “... Men odatdagidek oddiy iboralarda emas, misralarda o‘ylay boshladim... Ichimda yangragan satrlarni qayerda o‘qiganimni esladim va eslay oldim. Avvaliga o‘zim ham she‘r yozganimga ishonmadim. Bu hayratlanarli, hatto biroz qo‘rqinchli edi...” Bir kuni Zulfiya hali pedagogika kollejida o‘qib yurgan kezlari majlislar zalida O‘zbekiston shoir va yozuvchilari bilan ijodiy uchrashuv bo‘lib o‘tdi. Ular orasida G‘afur G‘ulom, Mirtemir, Uyg‘un, Izzat Sulton, Hamid Olimjon bor edi. Ulardan biri unga er, maslahatchi, hamroh, do‘st sifatida taqdir tomonidan tayinlangan edi. Keyinchalik u hayotida va ijodiy yo‘lida bir necha bor boshqalar bilan uchrashdi. Zulfiya badiiy ijodida o‘z xalqini, uning ko‘p asrlik an‘analarini kuylagan. Uning ijodida ona - oila o‘chog‘i posboni ulug‘lanadi. Iste‘dodli shoira va yozuvchi inson ruhiy impulslarining biluvchisi bo‘lib, u turli janrdagi asarlar: she‘rlar, balladalar, elegiyalar, lirik she‘rlar, novellalar, esselar, publitsistik maqolalar va gazeta yozishmalar yozdi. Uning ko‘plab she‘rlari tinchlik va xalqlar do‘stligi uchun kurashga bag‘ishlangan. Urush yillarida u vatanparvarlik ruhida she‘rlar yozgan. Turmush o‘rtog‘i Yozuvchilar uyushmasi raisi Hamid Olimjon bilan birga O‘zbekiston evakuatsiya qilingan yozuvchilarning hayotini tashkil etishda ishtirok etadi. Shoira hech qachon erishgan yutuqlaridan to‘xtamasdi. U o‘z ustida qattiq mehnat qildi, aspiranturani tamomladi, jahon adabiyoti klassiklari, Sharq va G‘arb falsafasini chuqur o‘rgandi, sharq she‘riyatining turli shakllarini puxta egalladi. Uning “Hojar”, “Ozod qiz”, “Biz”, “Sevdim seni”, “Yuksaklar qo‘shig‘i” she‘rlari o‘quvchilar mehrini qozonib, yosh shoira iste‘dodi e‘tirof etildi. U jahon adabiyoti klassiklari: Pushkin, Lermontov, Nekrasov, Lesya Ukrainka, Salome Neris, Marvarid Dilbozi, Amrita Pritam, Mirzo Kempe va boshqalarni o‘zbek tiliga tarjima qilgan. Zulfiya jamoat arbobi sifatida viloyatlarda mehnatkashlar bilan uchrashuvlarda qatnashdi. Ayniqsa, u oliy o‘quv yurtlari va maktablarda, do‘sti, shoira iste‘dodining muxlisi, hamfikri Sharipova Mehri Sharipovna boshqargan xotin-qizlar pedagogika bilim yurtida yoshlar bilan uchrashuv va suhbatlarda faol va muntazam qatnashdi. Uning butun ijodi tabiatni lirik tasvirlashga bag‘ishlangan

bo'lib, shoira o'z she'rlarida o'zbek mehnatkash ayoli obrazini yaratgan. Shoiraning eng mashhur she'rlari: "Hulkar" (1947), "Tongni kuylayman" (1950), "Yuraginga yaqin" (1958), "Yo'lda yurak" (1966), "Tongni kuylayman" she'riy to'plamlari, "Vodiy tuhfasini" (1966), "Mening bahorim" (1967), "Sharshara" (1969), "Kamalak" (1976). Nikolay Tixonov Zulfiya haqida shunday deydi: "Uning she'riyati hayotga muhabbat, ozodlik ruhi, olamni yuksak tuyg'u, eng yaxshi insoniy tuyg'ularga to'la. Zulfiya o'zining yurak tubidagi aziz so'zini aytishga muvaffaq bo'ldi. Betakror bir nur bilan porladi, hayot unda tuyg'ularning buzilmasligi, qat'iy haqiqatligi, dilbar lirikasi va qo'shig'ida aks etdi. Uning so'zi shaharlar va dalalarning kengliklarida yangradi, u ona yurti chegaralaridan tashqariga chiqdi. Sharq mamlakatlarida – Hindistonda, Misrda, Vyetnamda – hamma yerda uning she'rlarining alangasini tug'dirgan qalbiga quloq tutdilar. Uning o'zi ham yangi tongdek do'stlari yo'lini yorituvchi Sharq ayoli..." Boshqirdiston xalq shoiri Mustai Karim Zulfiya ijodini juda obrazli aks ettirgan: "Men ijodi haqida o'ylayman. Zulfiya, men yer haqida, bu ijodlar hayot topgan ilk tuproq haqida o'ylayman. Men uchun o'tmish va bugunni yaqinlashtirgan Alisher Navoiy va Zahiriddin Boburning so'nmas sahifalariga murojaat qilib, soatlab o'ylanib, idrok lahzalarini boshdan kechirdim. Abdulla Qodiriy va Oybekning o'gitlarini chuqur o'rganaman, G'afur G'ulom va Hamid Olimjon satrlarini o'qiyman. U yerda beixtiyor karnay chaqirig'iga bo'ysundim, surnayning do'stona sadolariga yetakladim, yo shodlik, yo yig'lash qo'shig'iga maftun bo'ldim, osmonni teshib o'tgan minoralarga qoyil qoldim. Yer va osmon ranglari, qadimiy hikmat va o'tmishning sadolari, gumbaz balandligida hilpirab, ariqlar bo'ylab oqayotgan mangu mehnat va mangu ter – bularning barchasi O'zbekistondir. Shuning uchun men: "Zulfiya, she'riyatning sehrli olamiga qayerdan kelding?" deb so'ramayman". Rasul G'amzatov xotirasida esa Zulfiya nomi mangu qoldi: "...Bu ismni birinchi marta eshitdim – Zulfiya", deb eslaydi shoir Adabiyot institutida o'qib yurgan paytlari. "Bu qo'shiqqa o'xshash, bahor nomining o'zi meni hayajonga soldi, men hech qachon bunday nomni eshitmagan edim. Shu ismni darrov ba'zi she'rlarimga kiritmoqchi bo'ldim... Keyin Zulfiyani shoira, shaxs

sifatida aytishdi. Axir, go‘zal ismlar bor, lekin odamning o‘zi uning ismiga to‘g‘ri kelmaydi. Xullas, Zulfiya haqida bilganimda, Moskvada yozuvchilar qurultoyida shaxsan uchrashganimda, she‘rlarini o‘qiganimda uning ajoyib shoira va ajoyib inson, Sharqning ajoyib ayoli ekanligini angladim. O‘zbekistonni munosib himoya qilmoqda. Yashirmayman, ba‘zida shoir ayollarga chegirma bilan munosabatda bo‘lamiz. Ammo Zulfiya chegirmasiz, taqdiri o‘z xalqining taqdiri bilan chambarchas bog‘langan shoira bo‘lib chiqdi... .. Shoirni nafaqat she‘rlari, balki uning she‘rlariga munosabati ham tekshiradi. Men uning vatanida edim, u bilan O‘zbekiston bo‘ylab sayohat qildim. Va men ular uni qanday sevishlarini qanday bilishlarini ko‘rdim. Kichiklari Zulfiya opa, tengdoshlari opasini Zulfiya, kattalari qizi Zulfiya deb chaqirishardi. Sizni o‘z vataningizda shunday e‘tirof etib, e‘zozlab, shundan so‘ng shuhratingiz butun yurtga yoyilsa – shoirning baxtiyor taqdiri shu! Uning qo‘shig‘i seviladi. Ular nafaqat u yerda, paxta dalalari va uzumzorlarida, nafaqat Toshkentning akatsiya va chinorlari ostida. Uning qo‘shig‘i ruhdan ruhga oid til to‘siqlaridan o‘tib, She‘riyatda mamnuniyat topadi. Uning she‘riyati esa yengil. U sevgi va sadoqatni o‘rgatadi. U hayot va so‘z mas‘uliyatini o‘rgatadi. Bu hayotni sevishga, kelajakka umid qilishga ishonishga mardlikka o‘rgatadi”. Qizi Alimjonova Xulkar Hamidovnaning xotiralarida aytilishicha, Zulfiya juda kamtar edi. Anna Axmatova evakuatsiya yillarida Toshkentda yashaganida, kasal bo‘lganida Hamid Olimjon unga ovqat, tort olib kelgan. U rahmat aytib, Zulfiya bilan salomlashib, mehmonga borishni iltimos qildi. Zulfiya Anna Andreevnaning oldiga borishga jur‘at etmadi. Ammo u rus shoirasining o‘ziga juda yaqin va tushunarli she‘rlarini qanday ijodiy jo‘shqinlik va ilhom bilan tarjima qildi. Zulfiya Axmatova va Tsvetaevani she‘riy iste‘dod jihatidan asossiz ravishda o‘zidan yuqori qo‘ygan. Zulfiya she‘rlarini rus tiliga ko‘plab ajoyib rus shoirlari tarjima qilgan. Ular orasida Semyon Lipkin, Svetlana Somova, Zoya Tumanova, Yuliya Neyman bor. Oddiy degrezning qizi milliy shon-shuhrat va e‘tirofni ko‘rdi, lekin u har doim hayratlanarli kamtarlik, cheksiz mehnatsevar shaxs bo‘lib qoldi. Uning notinch yuragi bir lahzaga ham orom bermadi, u doim yo‘lda, yangilik izida edi. Zulfiyaning shoirona mushohadalari va vahiylarining

ezgu nuriga bir necha avlod avlodlari soya solib yuradi vauning ijodi hali ko'p yillar davomida shoiralarga namuna hamda iloh baxsh etadi degan umiddamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sizdikbayev N.A. *Obraz vesni v lirike Zulfi. Istoriya uzbekskoy literaturi.* Tashkent, 2006.
2. Zulfiya — *Stixotvoreniya, perevod Lipkina S.I.* [Elektronnyy resurs]. Rejim dostupa: <http://www.zulfiya.edunet.uz/rtilida.html/> (data obrasheniya: 01.12.2019).
3. Muxamedjanova Vera — *Serditse vseгда v puti.* [Elektronnyy resurs]. Rejim dostupa: <https://yandex.ru/search/?text=Muxamedjanova%20Vera%20%20SERDTse%20VSEGDA%20V%20PUTI&lr=5/> (data obrasheniya: 01.12.2019).
4. Marat Safarov. *K stoletiyu uzbekskoy poetessy Zulfi.* Tashkent, 2012.